

N:o 29.

Ank. till Riksd. kansli den 12 febr. 1904, kl. 12,30 e. m.

Utlåtande, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor.

(R. A.)

Sedan statsutskottet tagit kännedom om den af Riksdagens år 1903 församlade revisorer afgifna berättelse om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, hvilken berättelse till utskottet remitterats och bland kamrarnes ledamöter i tryck utdelats, samt genomläst de protokoll, hvilka blifvit hos fullmäktige i riksgäldskontoret förda efter den 24 september 1903, med hvilken dag revisorernas protokollsgranskning slutade, till och med den 20 januari 1904, hvilken dag fullmäktiges berättelse till innevarande års Riksdag blifvit afgifven, får utskottet nu meddela yttrande med anledning af berörda, sålunda verkställda granskning.

1:o.

Angående skillnaden mellan statens utgifter för järnväglån och statens inkomster dels af behållna trafikmedel, dels af enskilda järnvägsaktiebolags annuitetslikvider.

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 4 Saml. 1 Afd. 18 Häft. (N:o 29.)

1

Till fullföljande af de i ofvan angifna afseende af föregående Riksdagars statsutskott lämnade uppgifter får utskottet för det senast tilländagångna året 1903 meddela följande siffror.

Af riksgäldskontoret utbetald ränta å de fonderade statslånen	kr. 12,121,079: 57
Med anledning däraf att i denna post ingår ränta dels å medel, som upplånats för odlingslånefondens räkning och till fortsatt utveckling af statens telefonväsende, dels ock å den del af valutan för 1899 års statslån, som varit ställd till riksbankens förfogande, bör från ofvan utförda räntepost afdragas:	
af statskontoret inbetald ränta å försträckningar till odlingslånefonden	kr. 177,969: 43
af telegrafverket betald ränta å lyftade medel för utveckling af statens telefonväsende	» 287,093: 75
af riksbanken erlagd ränta å förberörda till dess förfogande ställda medel	» 486,625: —
	» 951,688: 18
	kr. 11,169,391: 39
Däremot skall härtill läggas ränta dels å de i följd af västkustbanans förvärfvande af staten öfvertagna kommun- och obligationslån	kr. 85,188: 28
dels ock å den hos staten inestående andel af köpeskillingen för bandelen Örebro—Frövi	» 120,000: —
	» 205,188: 28
Utvisande dessa sammanlagda belopp en statens ränteutgift å upplåningen för järnvägar af	kr. 11,374,579: 67
Enligt gällande amorteringsplaner verkställd kapitalafbetalning å de fonderade statslånen	kr. 2,845,042: 22
Stadgad afsättning till amortering å d:o	» 264,300: —
Transport	kr. 3,109,342: 22
	kr. 11,374,579: 67

Transport kr. 3,109,342: 22				kr. 11,374,579: 67
Kapitalafbetalning å af staten öfver-				
tagna kommun- och obliga-				
tionslån	»	49,523: 53	»	3,158,865: 75
Statens hela utgift för järnvägslånen				kr. 14,533,445: 42
Till statskontoret levererad behållning af trafikinkom-				
ster å statens järnvägar				kr. 12,000,000: —
Till riksgäldskontoret inbetald				
ränta å lånen till enskilda				
järnvägar *) kr. 1,434,737: 30				
Amortering				
å dito	»	617,478: 60	»	2,052,215: 90
			»	14,052,215: 90
Skillnad, som af andra statsmedel guldits				kr. 481,229: 52.

Härvid är dock att märka, att å vissa lån till enskilda järnvägsanläggningar för år 1903 upplupit ränta, med hvars erläggande anstånd af Riksdagen medgifvits, men hvilken räntefordran i själfva verket utgör ett riksgäldskontorets under året uppkomna tillgodohafvande hos enskilda järnvägar. Detta räntebelopp uppgår till 215,765 kronor 21 öre.

2:o.

Fullmäktige hafva å sidd. 9—16 af sin den 20 sistlidne januari till Riksdagen afgifna, i statsutskottets memorial n:o 1 intagna berättelse meddelat, hvilka då *till betalning förfallna annuitetsbelopp* å de från riksgäldskontoret till kanal- och järnvägsanläggningars utförande samt till byggnader utgifna lån *icke* vid nämnda tid blifvit af vederbörande gäldade. Enligt hvad utskottet inhemtat, har efter berättelsens afgifvande icke inträffat annan förändring i berörda hänseende, än att direktionen för högre lärarinneseminarium i Stockholm erlagt förfallen annuitet å det för inköp af byggnad åt seminariet utlämnade lånet.

Till jämförelse mellan förhållandena under de senast förflutna åren vill utskottet här meddela, att riksgäldskontorets fordran för förfallna, men icke verkställda inbetalningar å utgifna lån för enskilda järnvägar, kanal- och slussanläggningar m. m. uppgått till följande belopp, nämligen:

*) Den för år 1903 debiterade räntan utgjorde 1,901,393 kronor 83 öre.

vid början af år 1895	kr. 1,955,930: 41.
» » » » 1896	» 2,320,768: 10.
» » » » 1897	» 2,486,682: 85.
» » » » 1898	» 2,336,180: 09.
» » » » 1899	» 1,909,558: 73.
» » » » 1900	» 2,031,872: 33.
» » » » 1901	» 2,184,776: 46.
» » » » 1902	» 2,471,279: 06.
» » » » 1903	» 2,593,918: 77.
» » » » 1904	» 2,978,329: 88.

3:o.

Angående inköp för statsverkets räkning af Arffurstens palats.

(Revisionsberättelsen sid. 52.)

I anledning af Kungl. Maj:ts till 1902 års Riksdag aflåtna proposition i fråga om försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm (Arffurstens palats), förklarade Riksdagen för sin del, att hinder icke mötte för försäljning af nämnda fastighet under villkor, *dels* att fastigheten inköptes för statsverkets räkning för en köpeskilling af högst 2,250,000 kronor, hvilken köpeskilling, efter köpets avslutande tills vidare och intill dess Riksdagen i fråga om densammas utbetalande till säljaren annorlunda förordnade, skulle för den genom öfverenskommelsen emellan Konung Gustaf III och Prinsessan Sophia Albertina den 17 mars 1783 bildade stiftelsens räkning innestå i riksgäldskontoret, som å innestående beloppet årligen, räknadt från den dag fastigheten till statsverkets disposition öfverlämnades, skulle utbetala fyra procent ränta till den, som enligt bestämmelserna i nämnda öfverenskommelse vore därtill berättigad, *dels* att köpeskillingen finge i sin helhet eller till större eller mindre del, efter det Riksdagens medgifvande för hvarje särskildt fall inhämtats, användas till fastighetsförvärf för omförmälda stiftelses räkning; *dels* ock att statsmedel icke finge användas till reparation eller underhåll af sålunda inköpt fastighet eller till andra utgifter för densamma. Härjämte bemyndigade Riksdagen riksgäldskontoret att, därest den ifrågavarande försäljningen komme till stånd, ej mindre verkställa omförmälda årliga ränteutbetalning, utan äfven tillhandahålla er-

forderliga medel till de fastighetsinköp, som, enligt hvad ofvan nämnts, framdeles kunde för stiftelsens räkning förekomma.

Revisorerna hafva nu i sin berättelse omförmält, att, sedan Kungl. Maj:t enligt beslut den 26 september 1902, som meddelats fullmäktige i riksgäldskontoret till kännedom, förklarar, att ifrågavarande fastighet skulle med tillträdesrätt den 1 oktober 1902 af statsverket inköpas för en köpeskillning af 2,250,000 kronor och på de i öfrigt af Riksdagen bestämda villkor, i enlighet härmed köp af fastigheten sistnämnda dag afslutats mellan H. K. H. Kronprinsen, å ena sidan, och chefen för finansdepartementet å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, å andra sidan; hvarefter afskrift af köpebrevet blifvit till fullmäktige i riksgäldskontoret öfverlämnadt.

Jämte meddelande, att enligt hvad revisorerna inhämtat lagfart å ifrågavarande köp för statsverkets räkning ägt rum, hafva revisorerna tillika upplyst, att räntan å köpeskillingen, som i riksgäldskontorets räkenskaper upptagits bland icke fonderade skulder med ränta, utbetalts för 1902 års fjärde kvartal vid slutet af samma år och enligt fullmäktiges beslut därefter komme att utbetalas halfårsvis i slutet af juni och december månader hvarje år.

Såsom af förestående redogörelse framgår, utbetalas årligen från riksgäldskontoret 90,000 kronor såsom ränta å köpeskillingen för ifrågavarande fastighet. Å andra sidan uppgå, enligt hvad utskottet inhämtat, statsverkets årliga inkomst af fastigheten för närvarande till endast 7,665 kronor, utgörande sammanlagda hyresbeloppen enligt de vid fastighetens inköp gällande hyreskontrakten. Vid detta förhållande och då tiden, för hvilken berörda hyreskontrakt blifvit afslutade, utlöper under nästkommande år, synes det utskottet vara angeläget, att beslut snart fattas om denna dyrbara fastighets användning för något statens ändamål, hvarvid i främsta rummet beredande af lokaler för några statens myndigheter bör komma i öfvervägande. Utskottet finner sig därför hafva anledning hemställa,

att Riksdagen må i skrifvelse till Konungen anhölla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning och därefter till Riksdagen framställa förslag om användning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm till lokaler för ämbetsverk och därmed sammanhängande ändamål.

4:o.

Angående Riksdagens tryckningskostnader.

(Revisionsberättelsen sid. 56—57.)

I fråga härom hafva revisorerna anfört följande:

»Vid granskningen af verifikationerna till riksgäldskontorets räkenskap öfver 1902 års riksdagskostnader har det ådragit sig revisorernas uppmärksamhet, att såsom särskild ersättning för öfvertidsarbete (d. v. s. arbete under söndag, nattetid eller under tiden för middagsrast) vid tryckning för Riksdagens räkning utbetalts högst betydliga belopp. Af Riksdagens tryckningskostnader för nämnda år, hvilka i sin helhet uppgått till 166,701 kronor 35 öre, har ett belopp af mer än 90,000 kronor utbetalts för sådant tryck, för hvilket helt eller delvis öfvertidsarbete tagits i anspråk. Såvidt den för dylikt arbete debiterade prisförhöjning kunnat af berörda verifikationer utrönas — hvilket icke i hvarje fall låtit sig göra, enär prisförhöjning för öfvertidsarbete i åtskilliga tryckningsräkningar sammanförts med prisförhöjning af annan anledning — har vid verkställd undersökning befunnits, att af sistnämnda summa ett belopp af öfver 29,600 kronor eller 17,7 procent af tryckningskostnaderna för nämnda år utgör den särskilda förhöjning i tryckningspriset, som förorsakats däraf att öfvertidsarbete påkallats.

För jämförelse härmed hafva revisorerna undersökt, huru i berörda afseende förhållit sig med tryckningskostnaderna dels vid lagtima riksdagen år 1892 och dels vid 1897 års riksdag; och har undersökningen gifvit vid handen, att af 1892 års lagtima Riksdags tryckningskostnader, som uppgingo till 69,300 kronor 49 öre, omkring 6,700 kronor eller 9,7 procent utgått såsom särskild ersättning för öfvertidsarbete samt att för 1897 års riksdag, hvars tryckningskostnad i sin helhet belöpte sig till 84,872 kronor 25 öre, såsom prisförhöjning för öfvertidsarbete utbetalts omkring 10,000 kronor eller inemot 12 procent af hela tryckningskostnaden. Medan alltså årskostnaden för riksdagstrycket under tiden 1892—1902 något mer än fördubblats, hafva kostnaderna för öfvertidsarbete vid tryckningen för Riksdagens räkning år 1902 stigit till ett belopp, som är fyra gånger större än det, som för sådant arbete år 1892 utgick.

De af fullmäktige i Riksgäldskontoret med vederbörande tryckerier årligen upprättade kontrakt om verkställande af tryckning för Riksdagens räkning innehålla prisbestämmelser endast för tryckningsarbete å vanlig

arbetstid, men föreskrifva tillika, att, »då tryckningen måste påskyndas genom s. k. nattarbete, hvilket efter därom erhållen vederbörlig föreskrift ovägerligen skall af tryckeriet verkställas, tryckeriet kommer att erhålla särskild godtgörelse, hvars belopp Riksdagens tryckeriexpedition äger att på förhand bestämma». Enligt hvad af de å tryckningsräkningarna tecknade attestat framgår, har öfvenskommelse i sådant afseende träffats mellan vederbörande tryckerier och föreståndaren för nämnda tryckeriexpedition; och synes den särskilda ersättningen för öfvertids- eller s. k. nattarbete såväl åren 1892 och 1897 som år 1902 hafva varit bestämd till 50 å 100 procents förhöjning af priset för motsvarande arbete å vanlig arbetstid. Priset på tryckningsarbete har gifvetvis under den tid, som förflutit från år 1892, betydligt stigit och på grund däraf har äfven priset å öfvertidsarbete ökats, men därigenom synes icke den förefintliga stora stegringen i förhållandet mellan kostnaden för tryckning på vanlig arbetstid, å ena sidan, och kostnaden för tryckning på öfvertid, å andra sidan, låta förklara sig.

Revisorerna föreställa sig, att orsaken till den betydliga ökningen i kostnaderna för öfvertidsarbete vid tryckningen för Riksdagens räkning i förhållande till tryckningskostnaderna i sin helhet är att söka i tillämpningen af rätten att påkalla öfvertidsarbete. Vål hafva revisorerna icke förbisett, att en del af denna ökning är att tillskrifva Riksdagens år för år ökade arbetsmängd med däraf följande ökad arbetsbörda för utskotten och deras kanslipersonal samt brådska mången gång för att i tid få ärendena framlagda för kamrarne. Det har emellertid synts revisorerna som om öfvertidsarbete vid tryckning af såväl utskottsbetänkanden och förslag därtill som ock väckta motioner och kamrarnes protokoll m. m. stundom påkallats, då sådant icke för riksdagsarbetets jämna gång varit oundgängligen behöfligt; och hafva fördenskull revisorerna ansett sig icke böra underlåta att å de dryga kostnaderna för öfvertidsarbete vid riksdagstrycket fästa uppmärksamheten, på det att om möjligt större varsamhet vid påkallandet af sådant arbete må af vederbörande iakttagas.»

Det torde böra påpekas, att i ofvan uppgifna tryckningskostnader ingå jämväl utgifterna för tryckning af Kungl. Maj:ts propositioner äfvensom af den upplaga af kommittébetänkanden, utlåtanden af ämbetsverk m. m., som är afsedd för utdelning bland Riksdagens ledamöter. Af 1902 års tryckningskostnader, uppgående till i rundt tal 166,700 kronor, har sålunda för riksdagsupplagan af kommittébetänkanden och dylikt tagits i anspråk ett belopp af omkring 17,400 kronor, samt för tryckning af kungl. propositioner nära 36,800 kronor, och har af sist-

nämnda belopp omkring 9,700 kronor utgått såsom ersättning för öfvertidsarbete. Efter afdrag af dessa belopp befinnes, att kostnaden för tryckning af öfriga riksdagshandlingar nämnda år belöpt sig till 112,500 kronor, hvaraf såsom prisförhöjning för öfvertidsarbete utbetalts omkring 19,900 kronor.

I betraktande af de betydliga belopp, hvartill årskostnaderna för riksdagstrycket sålunda numera stigit, har det synts utskottet väl förtjäna att tagas under öfvervägande, huruvida icke utan olägenhet för riksdagsarbetet åtgärder kunde vidtagas till begränsning af dessa kostnader. I sådant afseende har utskottet velat framhålla, att en afsevärd utgift förorsakas därigenom, att i utskottens utlåtanden öfver kungl. propositioner i regel meddelas en utförlig eller till och med fullständig redogörelse för innehållet i det uti propositionen åberopade statsrådsprotokollet, hvilket redan i sammanhang med denna ingår i riksdagstrycket. Under de senare åren har emellertid statsutskottet i sina utlåtanden öfver framställningarna under åttonde och delvis under sjätte hufvudtiteln frångått detta förfarande, i det att i dessa utlåtanden ej intagits något referat af statsrådsprotokollet, men däremot vid hvarje särskild frågas behandling lemnats hänvisning till motsvarande sidor i protokollet, hvilket såsom bilaga åtföljt utlåtandet. För detta ändamål hafva statsrådsprotokollen till nämnda hufvudtitlar, efter framställd begäran, från början tryckts i en något större upplaga än den vanliga, en åtgärd, som medför en obetydlig kostnad i jämförelse med den, som förorsakas genom ny sättning och tryckning af ifrågavarande vidlyftiga handlingar. Såvidt för utskottet är känt, har ej någon som helst missbelåtenhet förspotts i anledning af den förändrade form, som gifvits åt sistberörda utlåtanden; och har utskottet i anledning häraf velat framhålla den gjorda förändringen såsom en utväg till besparing.

Revisorerna hafva med skäl fäst särskild uppmärksamhet vid de stora kostnaderna för öfvertidsarbete. I anledning af hvad revisorerna härom anført, hafva Riksdagens kanslideputerade, enligt hvad de i skrifvelse till utskottets riksgäldsafdelning meddelat, gifvit föreståndaren för tryckeriafdelningen af Riksdagens kansli i uppdrag att i skrivelser till vederbörande inom Riksdagens olika utskott ej mindre anhålla, att manuskript eller korrektur, som från utskotten aflämnades till tryckeriafdelningen för befordran till tryckerierna, måtte åtecknas skriftlig uppgift, bland annat, angående den tid, inom hvilken korrektur eller slutligt tryck önskades färdigt, än äfven erinra om de ökade kostnader, som ådroges Riksdagen, därest tryckeriarbetet önskades färdigt å sådan tid, att öfvertidsarbete för ändamålet vore af nöden.

Den åtgärd, kanslideputerade sålunda redan i följd af revisorer-
nas åtgärd vidtagit, synes vara ägnad bereda erforderlig trygghet att
icke från utskottens sida skall påfordras mera skyndsamt verkställande
af tryckningen, än som i hvarje fall anses behöfligt för att riksdags-
arbetet icke skall hindras i sin jämna gång. För vinnande af det
afsedda ändamålet att såvidt möjligt åstadkomma besparing vid riks-
dagstrycket är det enligt utskottets mening jämväl af största vikt, att
tryckningsarbetet på lämpligaste sätt fördelas mellan de olika tryckerier,
som enligt afslutade kontrakt härför kunna anlitas; och är utskottet
förvissadt att, sedan uppmärksamheten blifvit fäst härå, kanslideputerade
icke skola underlåta att gifva tryckeriföreståndaren föreskrifter äfven i
detta hänseende.

5:o.

Angående Vislanda—Bolmens järnvägsaktiebolag.

(Revisionsberättelsen sid. 138—147.)

Efter redogörelse för detta bolags ställning hafva revisorerna om-
förmålt, hurusom Halmstad—Bolmens järnvägsaktiebolag i en till Kungl.
Maj:t ingifven skrift gjort anbud i fråga om öfvertagande af Vislanda—
Bolmens järnväg med tillhörigheter. Revisorerna, som vidare meddelat
hvad fullmäktige i riksgäldskontoret anför i ett till Kungl. Maj:t i detta
ärende afgifvet utlåtande, hafva slutligen för egen del uttalat vissa för-
menanden angående det sätt, hvarpå statens intresse i denna sak bäst
skulle kunna tillgodoses.

Då omförmälda ärende ännu lär vara beroende på Kungl. Maj:ts
pröfning, har utskottet icke funnit lämpligt att för närvarande yttra sig
öfver hvad revisorerna däruti anfört.

6:o.

Hvad i öfrigt blifvit anfördt i revisorernas berättelse om gransk-
ning af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning har utskottet icke
ansett vara af beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande;
och har utskottet funnit hvad vid läsningen af fullmäktiges protokoll
förekommitt ej böra föranleda någon utskottets anmälan eller hem-
ställan.

7:o.

Granskningen af fullmäktiges i riksgäldskontoret gemensamt med fullmäktige i riksbanken vidtagna åtgärder för utförande af det dem gemensamt lämnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus har öfverlämnats till behandling af sammansatt stats- och bankoutskott.

8:o.

Angående ansvarsfrihet för riksgäldskontorets styrelse.

Då utskottet vid den nu verkställda granskningen af riksgäldskontorets styrelse och förvaltning funnit fullmäktige i nämnda kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker utskottet,

att fullmäktige i riksgäldskontoret må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade i deras protokoll från den 19 januari 1903 till och med den 20 januari 1904.

Stockholm den 12 februari 1904.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.